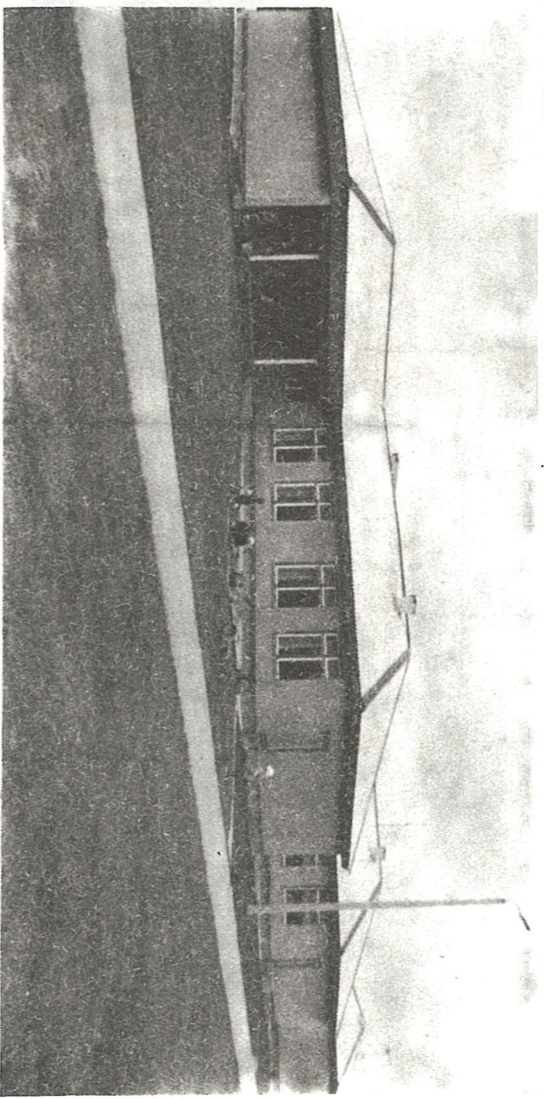

PANDIVERE TEATRAJA

Agrofirma „PANDIVERE“ teabeleht nr. 15

SEPTEMBER 1989

Triigi Lasteaed-Algkool avati 1987. aasta 9. septembril. Laste kasvatamise ja õpetamisega on siinmail tegeldud juba ammustest aegadest. 1990. a. tähistab lasteaed-pooli oma 35. aastapäeva, koolitee algust märgib aasta 1840. Jakob Liivi (koolijuhataja Avispeal aastatel 1886—1901) kogutud andmetel asutati Avispeale kooli Väike-Maarja praositi Knüpfleri soovil Triigi mõisa paruni Stockbergi poolt aastatel 1835—40. Esimene koolijuhataja oli Avispea kohalik taluperemees Jüri Kleimann, hiljem tema poeg Peeter Kleimann. Koolitöö kestis kolm talve neljal päeval nädalas. Järgnevatel aastatel kasvas kool jätkuvalt, kuni 1960. a. muudeti Avispea kool 8klassiliseks. 1967. a. algas väikeste koolide sulgemise kampania. Selle käigus muu-

kooliteed 8 koolilast, kes võtsid sisse kohad lasteaita ruumides. Praegune lasteaed-alkool valmis 100kohalise lasteaita tüüpprojekti järgi. Majas on neli rühma, need mahutavad 80—100 3—5 aastast last. Kuna väikeses majandis nagu Triigi ei ole nii suur hulka lasteaitaalisi lapsi, tuli maja otsustada kasutusellevõtmiseks teha olulisi muudatusi. Kohandamine ruumid ni, et majas on kohta kõigile eelkooliealistele ja ka algklasside lastele.

Neljast rühmast üks kuulub söömele, kus maailma avastavad 17 muudlast kasvatajate Inge ja Viire hoolle all. Teine rühm on 3—5aastaste laste pärali. Seal toimetab 20 vallatut pikakirtsu ja poisipoonni Ilse Pajo ja Evi Rebase käe all. Kaks viimast rühmaruumi kuuluvad koolile, kus õpib 15 last

130+2AASSTAT HARIDUSELÜ TRIIGI-MAIL

deiti Avispea kool 4klassiliseks ja 1970. aastal suleti hoopis.

130aasta vanune kool jäi 17 aastaks puhkama, et kord kõike otsast alata.

Saabus sügis 1987. Vahepealse 17 aasta jooksul oli palju vett merre voolanud ja hariduselus toimunud olulised muudatused. Pedagoogilistel näpudamistel ja konverentsidel hakkasid sõnada „tähtsuset arenenud inimene“ kõrval kõlama sellised mõisted nagu individuaalsus, inimlikkus, lapsesõbralik kool, humaanus, armastus lapse vastu, hingeaheldus jne, kõik see, mida õpetaja Laur kunagi Palamuse-mail oma õpilastele jagas. Seda kõike on võimalik teha ja hästi teha, ainult kas 700—1000 õpilasega koolis, kus väike maalaps kaob nagu tilk merre. Kust tuleb hirm kooliees, vastikus õppeaine suhtes? Need põhused on sügaval meie ühiskonnas, kuid kindlasti jääb õpilane meie praegusaegses suures koolis üksikuk.

Tehtud vigadest õpitakse ja nii avanevad taas väikeste maakoolide suletud ukсед. 1987. a. alustas — I klassis 6 õpetaja Inge Lehtlaane juhendamisel teist aastat käib kooliteed 7 last. Nende õpetaja on Merle Ait.

Mõlemad õpetajad töötavad J. Käisi üldõpetuse põhimõttele, mille aluseks ja keskmeks on kodulugu. J. Käisi pedagoogiline kredo on see, et lapsi tuleb õpetada mitte niivõrd teiasiaju teadma, vaid need otsima ja leidma. Sellele õpetuste keskseks küsimuseks on õpilaste iseseisv töö, mis arendab vahluvõimet, harjutab mõlemist, laps õpib tähele panema ja tundma kodukoha loodust ja inimeste tööd. „Mida tugevam on individuaalsus üksikimises, seda rikkam on ka ühiskond.“ — seda J. Käisi töde peavad oma töös pühaks ja arvestavad ka meie maja õpetajad ja kasvatajad.

Triigi Lasteaita-Algkooli direktor
ÜLLE KIPPEL

AUTASUSTAMISI

Kaunaegse kohusetruu töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest said EKP Rakvere Rajoonikomitee ja Rakvere Rajooni RSN Taitvekomitee aukirja Vao

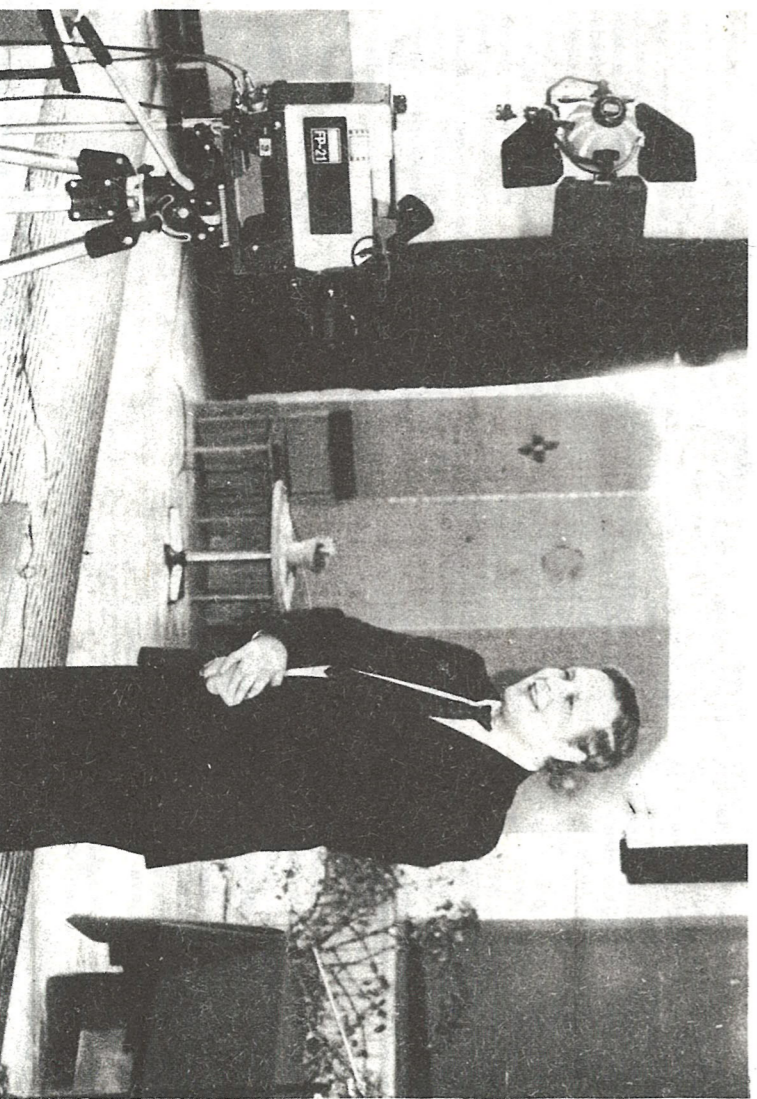
kolhoosi farmielektrikute brigadir **JUHAN VIIRMAA**, Vao kolhoosi pikevere töökoha juhataja **HANS KERT** ja Triigi Lasteaita-Algkooli kasvataja-metoodik **ILSE PAALO**.

KAHESAJAS „VILJAVESKI“

See oli nii, et nõuandjad — Mai Nerusk, Märt Mütür, Rein Hanson ja Koit Raud — pidid nüüd ise oma osavust, rammu ja nutikut näitama. Tuli vikarile lüsi kinditada ja siis oma kokkupanud tööriistaga niita, puid saagida ja lõhkuda, traktoriga sõjita, põrsast kotti ajada ja viljakotti kanda. Sellest kõigest tuli aega välja Märt Mütür (kes meist neljast vist armastatum) ja sai kaela võitja tammepärja.

Märt Mütüri sõnusti oli tegijalle suurim tänu see, kui Tallinna pagarid töid uue leiva maista ja küsitsid luba nimetada see „Viljaveski“ leivaks.

Nagu mehed ütlesid, on nad alafi püüdnud oma tööd ausalt teha. Kui otsesõnu öelda ei saanud, siis mõlgutas oma mõtteid lammas või siga. Need ajad on nüüd ehk möödas, meamehe mured on aga jäanud. Seege — kohtumiseni teistsipäeval!

AUSTATUD LUGEJA!

Eesti Demokraatliku Tööerakonna (EDTE) asutasid 1989. a. 27. aprillil inimesed, kes on veendunud, et pärast 55 aastast vaheega on demokraatia arenguks Eestis taas aeg asuda looma mitme-parteilisusele tuginevat riigivõimu. Registreerimiseks vajalikud dokumendid esitati Eesti NSV Ministrite Nõukogule 25. mail.

Nagu iga erakond, kes endale ühiskonna ees võetud kohustusesse tõsiselt suhtub, kuulub ka meie erakond laiemalt võttes poliitilise skaala keskmesse. Me tahame tegutseda tänapäeva Euroopa sotsiaaldemokraatia rikkalikest kogemusest ja poliitilisest kultuurist lähtudes. Meie mõhngane vasakpoolsus klassikalise skaala keskmest seisneb rõhu asetamises majandusdemokraatiale ja sotsiaalsele õiglusele. Seejuures me rõhutameme aga ka inimese enda vastust oma heaolu kindlustamiseks. Erakond peab seetõttu eriti tähtsaks haridussüsteemi loomist, mis kindlustaks võimalikult võrdse enesehoolduse saansi võimalikult igale inimesele koostöös tema võimeite ja taotlustega.

Meie alaline lugupidamine kuulub isamaalise sotsiaaldemokraatia eest võidelnud ja 1917. a. Eesti Tööerakonna loonud Jüri Viimsile. Inimesed, keda me tahaksime näha oma ridades, peaksid olema

- optimistliku meelelaadiga pragmaatikud, kes, tunnistades samasammulise poliitika tõhusust, ei taanda siiski samme sammukesteks. Meie arvates taolisi inimesi leidub;
- sirsesjalalisest poliitikast lugupidavad inimesed, kes poliitilisi kompromisse tehes ei tunnista kirkvarbset ja kõhmukselgset poliitikaanlust. Meie arvates Eestis taolisi inimesi leidub;
- mustade stsenaariumide kirjutamise ja ohtude ütlesugemise tõvest vabad inimesed, kes arglikult timber piluamata julguvad võtta vastutuse koormat enda kanda. Meie arvates Eestis taolisi inimesi leidub.

Kõik need inimesed peaksid olema seisukohal, et poliitiline organisatsioon saab loota edule ainult siis, kui tema strateegilised eesmärgid on valijatele alati ausalt selgeks räägitud. Siis mõistetakse ka selle organisatsiooni taktikalisi samme. Meie arvates Eestis taolisi inimesi leidub.

Meie deklatsioon on: „**ÜHINE TÖÖ VOIMATU VOIDABI!**” Jõudu tööle! Tere tulemast uut Eestit üles ehitama ja ägge unustage Arstfolest: „Kes poliitika vastu huvi ei tunne, riskib sellele, et teda juhtivad hullud.”

PAKETT

Toetan motet, et poliitiliselt ja juriidiliselt üksiseisega oluliselt seonduvad seadusi tuleks vastu võtta pakettina. Pakette käsitus võimaldab seadusetteid otstarbekamalt jaotada seaduste vahel. Seejuures võib esialgsena planeeritud paketi koosseis erinevaid põhilisi väljatöötamise käigus kas suurenda või vähendada.

Selles kirjatükis on peetud silmas paketi kodakondsus-immigratsioon-vähemusrühvus-referendum esimesena mainitud seadust. Tolle seaduse suhtes olen seisukohal, et see tuleks asendada Eesti NSV Ülemnõukogu Presidiumi seadusega sotsiaalpoliitilise ga raniide kohta. Selle seadlusega sätestatakse, millistel tingimustel ja millised sotsiaalpoliitilised õigused garantteeritakse alates seadluse kehtestamisest Eestisse elama asuvaltele Nõukogude Liidu kodanikele. Need garantiid pole kohustuslikud, vaid antakse siis, kui isik esitab selleks avalduse. Vastava avalduse peaksid esitama ka kõik seadluse kehtima hakkamise hetkel Eestis elavad NSV Liidu kodanikud, kui nad seda soovivad. Seadlusest peaks ka loomulikult selguma, millest inimene ilma jääb, kui ta nime- ja tatum garantiid loobub.

Eesti NSV kodakondsuse seaduse vastu konelavad praegu järgmised asjaolud.

Esiteks. Eesti praegune riik pole rahvusvaheliselt tunnustatud juriidilise eneseühitamisega subjekt. Tema sisepoliitika on oluliselt mõjutatav väljastpoolt, tema välispoliitiline tegevus praktiliselt puudub.

Teiseks. Kodakondsuse seadus on ka riigist oluliselt väljapoolle suunatud seadus. Eesti riik oma praeguses staatuses ei saa oma kodanikke välismaal garanteerida.

... Kõnelda tänapäeva arenevad ühiskondade olemisest kapitalismis või sotsialismis on tegelikult anekdotonim. Kõik nad toetuvad isekorraldumise ja -seadumise alusmõttele. Neid protsesse suunatakse demokraatlikult kujundatud võimustruktuuridele ja isikuvaaduse ning sotsiaalse õigluse prismade omavahelise komponromsi abil. Seda teed pakuvad Eesti ühiskonnale ka Demokraatliku Tööerakonda koondunud leiboristid, olles veendunud, et ühiskond peab arenema reformide maitsoonide võimalusi kasutades. Me oleme seisukohal, et sotsiaalne õiglus ühiskonna arengu igal etapil lähtub paratamatult kompromissist selle ühiskonna majanduslike võimaluste ja üldise kõlbluse vahel. Me oleme seisukohal, et toomisvahendite ühiskonnastatus ja majanduse riiklik planeerimine peab lähtuma mõistlikest kompromissidest, et oleks garanteeritud nii indiviidi ettevõtlikkusel rajanev jõukus kui ka sotsiaalne õiglus ühiskonna teiste liikmete suhtes.

Käesoleva aasta septembri algul tegi viisidri Soome-Saksamaa Liitvahelise riigi tunnustamiskirjelmist Schmidt. Seal lausuti kohaselt peab ta M. Gorbatšovi võimalikkuse õnnestumise määraks perestroika osas 50%. Isiklikult usun, et see oli öeldud viisakusest. Tegelikult os on olukord palju täbaram. Eestlased, aga ka lätlased ja leedulased on eesmärk sisuliselt täiesti selge — tõusta tagasi ISE alusmõttele. Meil ei ole sellele vundamendile tagasi astumiseks mingit psühholoogilist barjääri, sest maha astumine ei toimunud 1940. a. vabatahtlikult, vaid meid paisati sealt vägivaldselt. Vene rahva ees aga seisab see psühholoogiline barjäär tõelise müüriina, sest mahaastumine ISE vundamendilt, millele see rahvas salandit aeguse revolutsioonide tulemusena vägevalt oli kanna kinrihanud, toimus vabatahtlikult, oma rahva seast võrsunud bolševike juhtimisel. Tõsi, Lenin mõistis hiljem, millisesse katastroofi ta Vene riigi juhtis ja püüdis veel kinni haarata isoorganiseerumise ja -regulatsiooni vundamendist, kuulutades välja NEP. Kuid oli juba hilja, sest tema tee viis mauseluni ja meil jääb üle ainult mõistatada, milliseks oleks kujunenud Venemaa saatust, kui Leninile oleks antud rohkem elupaevi. M. Gorbatšovi kui riigijuhi, poliitiku ja inimese taagika seisneb selles, et vene rahva ees seista barjääri murdamine võib aidata suurel määral osutada võimatuks. Praegu pole igatahes märgata mingeid olulisi tendentse, mis vihlaksid 1917. a. oktoobririidumuste käsitusel muutmisele. Kuni seda põhimõtetilist ümberhindamist ei toimu, perestroika ei õnnestu. Kuni vene intelligents ei tee oma rahvale selgeks isekorraldumise põhimõtetid ja hädavajalikkust, võttes temalt karutusse anarhia ees, Venemaa jalule ei tõuse. Mitte keegi teine peale vene rahva oma haritlaste pole võimeline seda selgeks tegema. Arvestades siiski riigi omapära, võib selleks olla ka partokraatia. Keskuroras. Aga see oleks jälle üks nurjeldine tee. Meie, eestlased, jaoks aga jääb see rong nii ühel kui teisel juhul ilma igasuguse kahtlusest hiljaks.

... Kui laiemas kontekstis võetuna erimajandussiooni majanduspõhimõtetele ei lähe üle kogu riik, kui endiselt usutakse „hea tsaarit” võimalikkusesse, on Venemaa traagiline tulevik garanteeritud. Seda on mõistnud Balti riikide põhinahvad ja ei maksa ajada kellelegi puru silma, et Liidus väljaastumise püüdlused on põhjustatud ainult solvunud silmsilmete ekstremistide kihutus-kõnedest ja et need rahvad ei

taha hoopiski Nõukogude Liidust tegelikult välja astuda. Minu sügava veendumuse kohaselt tahavad küll, sest vastasel juhul tuleks tunnustada, et neid rahvad oma riikide mõistuspärane areng ei huvita. Aga huvitab küll ja Venemaa lütnuut jääb see areng oluliselt pidurdatks oluliselt erinevate seisukohade tõttu ühiskonna arengu põhimõtetilistes küsimustes. Nüüd peaks olema arusaadav, et eestlaste taasiseseisvumise taotlused pole tingitud mingist meele omastest natsionalismist, vaid on põhjustatud hoopis sügavatest erinevustest ühiskonna ja riigi funktsioneerimise küsimustes. Need venelased, kes süüdistavad eestlast natsionalismis või koguni rassismis, pole kas

midagi talpannud, on lihtsalt petetud või siis teevad seda täiesti teadlikult. Nende viimastega meil ühist teed ei ole. Me ei taha Venemaal jalga taha panna. Eestis nii rumalalt inimest ei leidi, kes arvaks, et aegene areng, änu meie naaber. Aga meie areng, änu meie väikese riigi väikesele inertsile, änu meie demokraatiseerumisele, änu meie, et hoopis kiitem siis, kui me ei pea kogu aeg käima tagaküses kaudu küsimas, kuidas tohime eeskuusest sisse tulla. Oma eeskujuga väljastpool Nõukogude Liitu saame me hoopis rohkem kaasa aidata selle mahajäänud maa ärkamisele, kui temaga koos vaeveldes. See tuleb selgeks kõnelda täiesti ausalt ja avameelselt, et meie taotlust ei saaks vähendada natsionalismiks. Seda peab teadma kogu maailm. Siin elavad venelased peavad aga teadma, et Eesti rahvas on ISEvundamendile tagasi terven rahvas. Sellelt teelt saab meid väärtata ainult vägivald ja see saab tulla ainult Nõukogude Liidu poolt. Kes tahab tulla meiega koos, sidudes oma saatuse Eestiga, olge lahked. Aga piir Vene ja Eesti vahel tuleb ja jääb vähemalt nii kauaks, kuni Venemaa pole omaks võtnud õhnumaa demokraatiat. Sellelta jääb Euroopa kogu Venemaaale suletuks.

Rahvuspoliitikas on ainuõigemalik viis jõuda mõistlike tulemusteni ja kompromissideni märgida lahiste kaartidega. Poliitiline jaanahindlus — oh mis te nüüd, me ei taha hoopiski välja astuda — samal ajal kui eesti rahvas teab midagi muud, on kõige ehtsam enesepettus, mis on rahvuskogukondade suhtes poliitilist kuritegeliik. Me võime poliitika muudets valdkondades leppida ebeeeililisesse, valdedega, vahandades end välja faktikalis-strateegiliste vajadustega, aga rahvuspoliitikas viib see tee ainult katastroofini. Siin elavad venelased peavad teadma, et eestlaste referendum NSV Liidu kuulumise küsimuses tuleb kindlasti. Minu arvates pole mingit kahtlust, et me otsustame iseseisva Eesti riigi poolt, kuivõrd seni pole mitte keegi osanud leida ainuski veenvat tõestatud põhjust, miks meil peaks olema kasulikum kuuluda oma riigiga mingisuguses vormis aasemel, et Liidu koosseisus, sellisena, et elada kõlviõimalikes heanaaberlikas suhtes olevate riikidena. Lõpetuseks üks huvitav tähelepanek NSV Liidu Rahvasaadatiku Kongressist. Kongressi kaua ootamist nõudnud otsus NSV Liidu riikide ja välispoliitika pohisuundade kohta sunnab riigi demokraatlikult sotsialismi arenguteele. Eesti Demokraatlik Tööerakond tervitab seda otsust, sest kogu maailma poliitiliku teavad, et demokraat-

ALUSMÜÜR

jaokst või tähendab see järjekordselt seda, et selles hiigelkooses ei kattu sõnad tegudega? Selge on ainult see, et end keegi poliitikutest väidab mitte teadvat, et demokraatlik sotsialism on sisuliselt sotsiaaldemokraatia sünonüüm. Kirjutab ta alla oma poliitilise laiiluse aktile, jään huviga ootama teatavat M. Gorbatšovi peatset kohumiseest Soome nimekate sotsiaaldemokraatide Mauno Koivisto, Kalevi Sorsa, Pertti Paasio ja teistega...

Eesti Demokraatlik Tööerakond kutsub leiboristliku parteina eesti rahvast üles ehitama isamaalisesle, parempoolse sotsiaaldemokraatia aadetele tuginevat ühiskonda ja usub, et meie väike rahvas oskab leida kompromissi isikuvabaduse ja sotsiaalse õigluse lõputus dialoogis. Tööd rüüama harjunud rahvana peame me lugu inimsest, kes suudavad ise oma käekäigu eest hea seista. Palju kannatanud rahvana suudame me mõista ka teiste häda ning hinnata seetõttu õiglust. Leiboristidena ei lähtu meie erakonna liikmed sotsiaalse õigluse käsitlemisel nostalgilisest ahruvismist. Me oleme veendunud, et ühiskonna arenguprotsessid põhikiatvitajad on olnud ja on ka edaspidi ettevõttelid inimesed ning nad peavad saama selle eest väärtilise tasu. Me oleme aga ka valmis võitlema nende õiguste eest, kes abi tõesti vajavad, kuid me ei aita loodardid. Me oleme seisukohal, et igale elluastujale tuleb kindlustada võrdne šans looduse poolt antu ja isiklike ambitsioonide mõistlikuks ühtemiseks. Sellest ka hariduspoliitika tähtsuse rõhutamisme erakonna põhikirjas.

Lugeja võib-olla küsib, kas meie erakond on registreeritud. Ei ole. Lugeja võib-olla küsib, miks meie erakond pole registreeritud. Palun küsige seda ENSV Ülemnõukogu Presidiumilt: „Miks on ikka veel registreerimata leiboristlik organisatsioon, millel ainukomana kõlviõigist organisatsioonidest (sh. NLKP ja EKP) ja liikumistest tema kinnitatud põhikirjaline põhieesmärk — juhtida ühiskond demokraatliku sotsialismi arenguteele — ühtub täielikult NSV Liidu Rahvasaadatiku Kongressi otsusga?” (Nüüdseks on ka EKP programmi projektis see eesmärk sõnaselgelt sees).

Eesti Demokraatliku Tööerakonna esimees
VELLO SAATPALU

P. S. Artiklis toodud seisukohad on heaks kihtud kõik EDTE õppepäevades (8.—10. sept.) osavõtnud.

„Pandidvere Teataja”